

ДЕСТРУКТИВНИЙ ПАТОМЕХАНІЗМ ПСИХІКИ ГЕРОЯ У РОМАНІ С. ПРОЦЮКА «ТОТЕМ»

Черниш Анна Євгенівна

кандидат філологічних наук,

старший викладач кафедри української мови і літератури

Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка

вул. Роменська, 87, Суми, Україна

У романі С. Процюка «Тотем» розкрито складний механізм патологічної психоприроди головного героя, базованої на дитячій травмі, дисоціативних розладах, страхах, песимізмі, тривожності й агресії. Патомеханізм деструкції свідомості Віктора визначається важкими песимістичними думками, тривожним світловідчуттям, непотрібністю. Герой мав серйозні порушення з психологічною ідентифікацією, порушення психіки та девіацію поведінки, детерміновану невротизмом, психозами, психічними загостреннями й кризами. Розлучення батьків і безучасність батька у вихованні Віктора склало каркас його подальшої психічної травматизації, невротизації, психологічного випробування, призвівши до дисоціативних розладів його психіки, що й склало основу патологічного психологічного механізму деструкції героя. Обґрунтовано, що дисоціативні розлади психіки головного героя підпорядковані його тотемозалежності як специфічної генетичної та набутої здатності психіки до саморуйнування та деструкції особистості на різних рівнях, зумовленої аморальністю, страхами і впливом психотропних речовин. У статті доведено, що залежність головного героя від психотропних засобів була згубною, призвівши до виявів агресії, неконтрольованості, невротичності, песимізму, спровокувавши низку галюцинацій, марень, шизофренічних станів.

Дитяча травма Віктора спровокувала руйнівний механізм психологічного становлення. Почуваючись непотрібним, герой вдався до протиставлення й відокремлення себе від соціуму, самоусунувшись від соціальної активності. Світловідчуття Віктора визначалося дезорієнтованістю, апатичністю, безвільністю, депресивністю, межованою з відреченням і забуттям, що також вагомо деструктувало й травмувало його психіку. Наслідком травмованості героя, його відречення, асоціальності стало розщеплення особистості Віктора на декілька альтер-его: байдужого сина-деспота, героя-соціопата, героя-психопата. Кожне з альтер-его героя відзначається набором специфічних патернів, що регламентують виокремлення і співіснування різних іпостасей героя. Встановлено, що найбільш згубного деструктивного впливу на психіку героя справляли невротичні патерни, позначені мазохізмом, бажанням причинити біль, потяг до внутрішньої помсти. Відсутність батьківської любові, ласки, опіки призвело до душевного недоволення й страждань, які, як доведено, Віктор прагнув подолати заміщенням через біль і помсту матері й коханої дівчини.

Ключові слова: травма, дисоціація, страх, апатія, агресія.

Постановка проблеми в загальному вигляді та обґрунтування її актуальності. Психосоціальний роман С. Процюка «Тотем» – складна текстова конструкція, в якому до базової психосоціальної основи додаються непрості форманти сучасного письма, позначені маркерами тексту соціальної клініки, патологічного письма, роману-травми. Письменник пропонує власну візію співіснування патомеханізмів хворої свідомості героїв свого твору з соціумом, що повсякчас вступає в складні й затяжні конфлікти з неформатними типажми сучасності, враженими глибинними психотравмами, хворобливими уявленнями про світ та своє місце у ньому, соціальними проблемами й вадами, що деструктують героїв на психічному й фізичному рівнях.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі аспекти творчості С. Процюка поставали у центрі наукових зацікавлень Є. Барана, Б. Пастуха, Л. Скориної, О. Соловоя, Р. Харчук,

О. Юрчук, що використовувалися автором у попередніх наукових студіях про життєтворчість українського письменника.

Мета статті – з'ясувати вплив патологічної свідомості й уявлення головного героя роману С. Процюка «Тотем» на процеси психологічного становлення та ідентичності. Завдання статті детерміновані метою наукової студії: 1) обґрунтувати вплив дитячої травми на психологічну деструкцію героя; 2) окреслити коло психічних патернів, специфіку світоставлення і світоуявлення героя з хворою свідомістю й уявою; 3) проаналізувати особливості психічної деструкції та поведінкові девіації відповідно до різних альтер-его героя.

Виклад основного матеріалу дослідження. У романі С. Процюка «Тотем» змодельовано героя-аутсайдера й маргінала, психофізіологічному виповненню якого заважає складний психічний патомеханізм, що деструктує його. На прикладі Віктора – одного з головних персонажів

твору – автор виказує актуальні психологічні й соціальні проблеми сьогодення, ігнорування яких призводить до трагічних наслідків людського існування. Затяжна депресія і тривога, що маркували Вікторове буття, зумовлена ранньою дитячою травмою, засоційованою у свідомості героя з непотрібністю й покинутістю його батьком. Батькова відмова жити разом із Віктором і його матір'ю спровокувала патомеханізм деструкції Вікторової свідомості, що почався з нав'язливих і тривожних дитячих роздумів і переживань про батьків відхід. «Ще малим Віктор почав відтоді забагато думати. Як це так, пішов батько, чому; невже ніколи не згадає про нас; мамо, а куди пішов тато (тепер вголос він називав свого найближчого родича лише так)?» [3, 7]. Батькове самоусунення від виховання сина позначилося серйозною психологічною дитячою травмою, що мало трагічні наслідки для Вікторового психологічного становлення й ідентичності.

Із відходом батька у Вікторовій свідомості заактуалізувалося прагнення мати батька-тата, відтак відчувати свою потрібність і важливість у чиемусь житті. Любов Вікторової матері Марії не перекривала брак уваги й виховання, достатнього для подальшого успішного психологічного визрівання дитини. З часом до браку любові й уваги у Вікторовій свідомості додалося ще й усвідомлення батькової байдужості, а часом і неприхованої ненависті до сина, який від самого зачаття був небажаною дитиною. Згодом це болісне прийняття непотрібності, відмови й байдужості спровокувало розщеплення Вікторової свідомості, в якій він хоча б частково прагнув подолати численні неврози, кризи й травматичні ситуації свого непростого життя.

Дитяча травма батькового відходу з сім'ї посилилася відчуттям неприязні, що поступово перейшла у ненависть, до однолітків й однокласників, чії батьки приділяли достатньо уваги своїм дітям: «Але найтяжче хлопцеві спостерігати за тим, коли батьки – не матері! – забирають власних чад зі школи, іноді беруть за руку, іноді сварять, але ж... вони є, ці батьки, їх можна помацати, навіть вщипнути. Однокласники знають, що Віктор безбаченко, але цей факт не викликає у їхніх мізках жодного співчуття, лише кпини і насмішки» [3, 8]. На Вікторове відчуття непотрібності й беззахисності наклалися ще жорстокість і знущання однокласників, що посилювало вагу дитячої психологічної травми у його житті. Втрата зв'язку з батьком спровокувало появу декількох его-станів Віктора, позначених набором унікальних поведінкових і світоставних патернів.

Відповідно до тексту роману С. Процюка «Тотем» Вікторова свідомість позначилася психічними розладами множинної особистості, найпродуктивніше з яких проступили декілька домінуючих альтер-особистостей: Віктор-син, деспотичний, байдужий і апатичний до своїх батьків; Віктор-соціопат, наляканий і беззахис-

ний, асоціальний і депресивний; Віктор-психопат або Віктор-невротик, чие альтер-его розвинулося у підсвідомому потягу до агресії й болю, наближене до фізичного й психологічного мазохізму. Співіснування декількох альтер-его у межах однієї особистості запустило патомеханізм руйнування психіки героя, що призвело до його фізичної і психологічної деструкції, моральної деградації.

Кожна з проявлених альтер-его героя відзначається специфічним набором патернів поведінки, світоставлення і світорозуміння. Такий психічний розлад прийнято ідентифікувати поняттям дисоціації або дисоціативним розладом ідентичності. Ймовірно, Віктор мав вроджену здатність до дисоціації, у романі обгрунтовану як тотемозалежність, що, як вже доведено, відзначається генетичною спадковістю, страждав від психологічної втрати батька, що прирівнювалося до тяжкого психовипробування, психотравмуючої ситуації, а також відчував брак батьківської, зокрема батькової, підтримки, що й спровокувало появу дисоціативних розладів. Деструкція Вікторової особистості прив'язана до психопатологічної здатності обдумувати й додумувати не завжди важливі речі або обставини його існування. У романі С. Процюк акцентує на украй важливій особливості Вікторової психіки – його спроможності приймати руйнівні думки, що осідають у свідомості, запрограмованій на деструкцію: «А спочатку були думки, котрі мучили, душа була лінивою або запрограмованою на деструкцію. А безневинні начебто думки накопичували сердечну клоаку до тієї межі, за якою починається розпад свідомості» [3, 8]. Шизоїдні стани Вікторової психіки обумовлені властивістю його психіки до розщеплення на декілька особистостей, кардинально різних, що примхливо уживалися у його хворій уяві й свідомості.

Психічною мотивацією до неконтрольованої появи декількох альтер-его або процесів розмноження ідентичностей виступила травма, у випадку Віктора – відмова батька від нього та його матері, що запустила патомеханізм деструкції Вікторової особистості й ідентичності. Вікторова психіка, деструктурована множиною особистостей, відзначається індивідуально різним набором характеристик. Так, байдужість, прохолода й апатія Віктора-сина пояснюється глибинною дитячою психологічною травмою покинутості батьком і зневагою до матері, яка не зуміла повноцінно зреалізуватися без його тата. Материнська слабкість, вразливість, меланхолійність сприймалися Віктором швидше як недоліки, аніж переваги жіночої вдачі, здатної до любові й ласки: «Мати із лицем, потворним від страждання і жалю, впала на поламаний диван, на якому колись, хлопче, ти був зачатий. Віктор зловив себе на спонтанному відчутті неприязні до матері, що зараз виглядала такою розпатланою та негарною і так некрасиво плакала («завиваєш як стара сучка»)» [3, 6]. Такий огром негативу до матері викликаний несвідомим сприйняттям Віктором його батька як цен-

тральної персони сім'ї, на якому мало триматися родинне щастя. Вікторова психіка відзначалася культом чоловікоцентризму, з якою герої асоціював можливість успішної й перспективної реалізації. Відтак, ймовірно, герой вважав, що любові матері не достатньо, щоб повноцінно сформувавши дискурс сімейного щастя, любові й добробуту, що доводить його підсвідоме прагнення до чоловічого авторитаризму у сім'ї. Здається, Віктор навіть був готовий бачити зі своєю матір'ю інших чоловіків, з якими у нього асоціюється щастя, добробут і заможність родини, а відтак і його подальша успішна влаштованість у житті, яку йому не здатна забезпечити матір: «Віктор багатого думав, вдома обмаль їжі і мало грошей, чужі дядьки до них не приходять, бо мама – порядна і чесна жінка (лише для чого вона береже свою порядність: для випадків клімактеричної істерії, жіночих сексуальних розладів чи для випещування мазохізму покинутої?..)» [3, 8]. Від самого дитинства мати Віктора фізично й емоційно дистанціювалася від нього, завжди боялася щось зробити не правильно. Маріїна відстороненість заклала підмурки до подальшої психотравматизації сина, що катастрофічно спроектувалося на подальші його стосунки з жінками, розбудовані на недовірі, цинічності й упередженості до жінок.

Світоставні категорії Віктора уклалися в координати психічного болю й страждань, сформованих передусім його непотрібністю батьку й глибокими дитячими травмами. Реальний світ уявлявся йому темним і безпросвітним, підпорядкованим таким же його думкам, що деструктували його психіку й морально знищували: «До Віктора приходять у гості і осідають у мозку лише темні, безнадійні думки. Всі речі довкіл причепурилися жалобними відтінками» [3, 26]. Подібне світовідчуття у героя сформували ворожість і настороженість до соціуму, який уявлявся йому байдужим і жорстоким до Вікторових почуттів і душевних страждань. Відтак світовідчуття героя було підпорядковане тотальному песимізму й зневірі, що заблокувало його подальший особистісний розвиток.

Постійне внутрішнє невдоволення, напруга, дисонанс, апатія стали наслідком Вікторового переживання дитячої травми. Герой позбавлений психологічної здатності й мотивації вирішувати особисті труднощі. Нездолана, непророблена, непроговорена дитяча травма, образи й ненависть до батька, який покинув їхню сім'ю, призвели до затяжної депресії, тривоги, появи неврозів, фобій, панічних нападів, різких змін настрою, розладів сну й харчування, психологічної залежності від психотропів, що на короткий час забезпечували йому забуття. «Що вони (письмівка автора. – А. Ч.) знають про страждання? Заболів палець, бачите, нема грошей чи покинула коханка. Що вони (письмівка автора. – А. Ч.) знають за прірву найлютішого відчаю, коли серце розрізає бензопила, а сни є химерним продовженням денних

жахіть? І лише бліді, як поганки, і різнокольорові, наче мухомори, пігулки звільняють його від полону мертвих вод» [3, 27], – зауважує С. Процюк у романі, акцентуючи на особливій ролі психотропів у житті героя. Автор письмовою виказує сприйняття Віктором себе у соціальному оточенні: герой опозиціонує себе до всього світу, проголошуючи свою інакшість. Подібне відокремлення свідчить про соціопатичну властивість особистості до самоті, самотності, одиничності, відтак виформовуючи хибне й патологічне уявлення про власну унікальність. Впевненість у власній особливості призвело Віктора до хибного уявлення свого місця у цьому світі: він займав вигідні для його хворої психіки позиції – жертви, нужденного, страждальця, витворюючи дискурс протистояння, порушуючи усі здорові психічні та соціальні правила людського спілкування: «Ти відмовляєшся навіть від найпростішої роботи, воліючи гнити у прокуреному кімнатному чотирьохкутнику. Якби не забороняла мати, ти клав би купи і мочився у ліжку, нехай смороди твоїх екскрементів отруїли би життя усім сусідам. Таким чином ти помстився би їхній нормальності (письмівка автора. – А. Ч.)» [3, 39], чие міжособистісне спілкування регламентоване нормами моралі, відповідальності, соціальної активності – почуттям, атрофованим у Вікторівій свідомості через дитячу травму й вплив психотропних засобів.

Дитяча травма спровокувала численні невротичні стани й граничні психічні ситуації, за якими Віктор ставав дедалі роздратованішим, нетерплячим, агресивним до оточуючого середовища. Своє переживання й страхи він переносив на матір, однолітків, загалом соціум. Психотропні речовини, що призначалися героєві як терапевтичні засоби, перетворилися на руйнівну залежність, що поступово призвело його до тотальної психічної і фізичної деструкції. «Щось людське і щемливе подрібнюється і кришиться у тобі, Вікторе. Ти затоптуєш і нищиш його із кожним рятувним механічним рухом: проковтуванням пігулок-мухоморів. І, неначе привабливі і смертельні вогники на трясовині, короткочасно оживає пристрасть» [3, 88], – зауважує С. Процюк у романі. Психотропна залежність Віктора лише на короткий час забезпечувала йому пригнічення його агресії, невдоволення, душевних страждань, натомість призвівши до розладів сну, харчування, поведінки.

Самоусунувшись від соціального життя, Віктор потрапив у внутрішню та зовнішню ізоляцію, перетворившись на соціопата, зігнував численні соціальні ролі, у край важливі для повноцінного психічного визрівання і становлення особистості. Численні неврози й психози, до яких вдався Віктор, також сприяли його перетворенню на закостенілого соціопата, що не лише не хотів цікавитися насущними питаннями життя, а й фізично був не здатний до цього: кваліть, сонливість, роздратованість, нав'язливі стани страху – показові психосоматичні ознаки психічної та соці-

альної апатії: «І ти іноді ловиш себе на приступі ненависті не лише до свого імені, котре постійно занечищуєш брудом поразки, а і до всього свого ества, позбавленого волі. Бо твоє тіло, вимордуване нічними химерниками, вже зранку закуте енурезом духу. І ти не можеш підняти з ліжка цей мішок апатії, ти лежиш, як сомнамбула, не вдатний до найпростіших побутових обов'язків» [3, 38-39]. Дезорієнтованість, апатичність, безвільність, депресивність Вікторової натури виформували почуття відстороненості й безучасності, межовані з відреченням і забуттям, що деструктувало психіку героя. Так, відчуття своєї нікчемності й ненормальності призвело Вікторова психіку до процесу психічного заміщення, наслідком якого стала множинність особистості.

Віктор-соціопат і Віктор-невротик примхливо уживалися в одній іпостасі. Байдужість, відречення й апатія Віктора-соціопата проявлялася у ставленні до оточуючого його світу, натомість Віктор-невротик плекав свої комплекси, фобії, неприязні у просторі своєї душі. Віктором-соціопатом управляла ненависть й агресія до соціуму, натомість для Віктора-невротика домінуючого впливу набув мотив внутрішньої помсти батькові. Численні страхи, неврози, комплекси, затьжна депресія, відчуття покинутості й неоптимальності призвели до душевного протиріччя: фантазійно герой уявляв себе героїм-месником, натомість реально був скутий фобіями заявити про своє існування. «Бо ти сміливий і нещадний бунтар проти нормальності лише у фантазіях, а насправді боїшся навіть шурхоту миші двома поверхами вище. У нічних мріях ти запліднював би весь їхній жіночий рід, а насправді забився би у найдавший куток від липкого переляку при вигляді оголених жіночих грудей. У медикаментозних фантазіях ти бив і карав би усю їхню нормальну маскуліну рать, а позавчора кілька годин гидко тремтів опісля жорстокого сусідського зауваження щодо ввічливої у твоїй квартирі занадто гучної (дебільної, як він сказав) музики» [3, 40-41], – зауважує С. Процюк у романі. Дефіцит любові, сумління, совісті й відповідальності, що є результатом неправильного психічного розвитку особистості, виказують не лише девіацію поведінки героя, а й порушення психічних патернів Вікторової особистості. Він несвідомо виробив у собі альтернативні его-особистості з метою подолати невротичні ситуації й проблеми психіки, які натомість поглибили й без того складну психологічну картину Вікторового становлення.

Відсутність повноцінного батьківського тепла й виховання призвели до серйозної психічної травми Вікторової свідомості, яку він прагнув подолати заміщенням, близьким до витіснення, що, як правило, супроводжувалося агресією та негативом до найближчих людей – матері й коханої Владислави. Душевне невдоволення й напруження є результатом не лише відчуття нудотності й марнотратності буття героя, а й наслідком

душевної дисгармонії, викликаного непереборним мотивом внутрішньої помсти батькові за скалічене дитинство.

Вплив виховання тата на подальший процес психічного визрівання й становлення сина є визначальним, закладає фундаментальні патерни його чоловічого світоставлення. Відповідно до концепції-тріади Ж. Лакана про «Реальне-Уявне-Символічне», в якому Уявне й Символічне відображають безпосередній зв'язок дитини з батьками, Віктор був позбавлений найбільш вагомої взаємності з умовним Символічним, асоційованим із батьком. З цього приводу слушно зауважує З. Шевченко: «Вимір Символічного формується завдяки так званому «дзеркальному Я» людини, вона навчається взаємодіяти з іншими членами суспільства, звертаючись до того соціального порядку, який представляє батько, і тепер уже в цьому порядку шукає соціальні «відображення», у яких пізнає себе» [4, 137-138]. Віктор мав викривлене уявлення про свою соціалізацію, позаяк був позбавлений безпосереднього контакту з батьком, а відтак і важливої підтримки для подальшої чоловічої себе-реалізації. Щоразу згадуючи і переживаючи образу на батька, герой посилював у собі почуття внутрішньої помсти та невротизації як наслідку стресів і травми, що призвело до дисоціативного розладу ідентичності як «патологічної дисоціативної реакції, що супроводжується зміною особистості індивіда, яка з'являється внаслідок багаторазового переживання ним травматичних подій. Внаслідок цього в індивіда виникають дві або більше відмінних особистостей, кожна з яких домінує в певний час», – стверджує Ф. Патнем [2, 186]. Усі існуючі альтер-его Віктора відзначаються неконтрольованою агресією й бажанням причинити біль іншим як своєрідна помста за свою скалічену душу. Віктор, застосовуючи фізичну силу й психологічно вмів маніпулюючи матір'ю і Владиславою, прагнув замінити власну соціальну й психічну неповноцінність, отримуючи при тому патологічне задоволення від фізичного й психічного насильства. Дитяча травма, душевні терзання, біль і страждання є причинами неконтрольованої агресії, яку герой прагнув витіснити, причиняючи фізичні й психічні тортури близькому оточенню, що, важливо, не було здатне на відповідь або відсіч: «Іноді так вимордовуюся, що коли зустрічаюся із Славусею (так її називаю), не залишається сил для тепла; мораторій на ласку, поцілунки, перепалені тортурами... І тоді моя душа невситимо хоче заміщення. Часто починаю сварки, хоча не можу достеменно пояснити: «Чому?» Адже завжди хочу бути... ні, я, чесно, не знаю, що я хочу і ким я хо...» [3, 73]. Заміщення його травм, неврозів і страхів уявлялося можливим лише через насильство, природу якого Віктор достовірно не міг зрозуміти. Травмований сам, герой прагнув страматизувати й пригнітити простір свого

існування, в якому біль і страждання інших є шляхом до їхнього взаєморозуміння.

Як видно з роману С. Процюка «Тотем», Вікторова агресія має цілком умотивовані причини її появи і проявлення – невдоволення собою, відчуття покинутості й непотрібності, фобії, недовіра, зловживання психотропними засобами, що спричинило не лише невротизацію особистості героя і появу різних його альтер-его, а й спроектувалося на неконтрольовану агресію, що зачасти появлялася через застосування сили. Сподогання за причиненим героєм болем і стражданням приносило патологічне задоволення й породжувало неконтрольоване збудження у Віктора: «Він відчуває, що завдяки сльозам *kratos* і *gloria* тіло і член наповнюються неконтрольованим бажанням оволодіти тією, котра ридас, тут же, на підлозі. І чим гіркіше і важче вона плакатиме, тим приємніше буде брати її безпорадне обм'якле тіло» [3, 96]. Психічний і фізичний мазохізм Віктора, ймовірно, є одним із шляхів заміщення і витіснення його душевного болю й страждань. Героєм рухало бажання до підкорення, владності, домінування у стосунках.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, патомеханізм Вікторіві деструкції у романі С. Процюка «Тотем» зумовлений дитячою травмою, песимістичним світовідчуттям, невротизацією, страхами й асоціальністю. Брак батьківської любові й виховання, психологічна травма, почуття непотрібності й покинутості, психотропна залежність спричинили розщеплення свідомості героя на декілька альтер-особистостей – героя-невротика, соціопата, мазохіста, байдужого сина. Різні психічні іпостасі Віктора супроводжувалися широким діапазоном поведінкових девіацій відповідно до його альтер-его: від байдужості, замкнутості, тривожності, соціальної апатії й безучасності до агресії й шизоїдних виявів, неврастенічних припадків. Представлена наукова студія про роман С. Процюка «Тотем» не вичерпується обґрунтуванням психологічної деструкції персонажа. Вона може бути доповнена і розширена науковими роздумами про типологію героїв психологічних романів українського письменника, оніричний простір твору, особливості інтертекстуального каркасу роману, що має перспективу подальших студій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Літературознавча енциклопедія: у 2 т. Т. 2. К.: ВЦ «Академія». 2007. 624 с.
2. Патнем Ф. Диагностика и лечение расстройства множественной личности. М.: Когито-Центр. 2004. 440 с.
3. Процюк С. Тотем. Івано-Франківськ: Типовіт. 2007. 192 с.
4. Шевченко З. «Концепція розщеплення свідомості у психоаналізі та наслідки її застосування для соціального пізнання». 2019. Науковий вісник. Серія «Філософія». Вип. 52. С. 133–147.

REFERENCES

1. Literaturoznavcha entsyklopediia: u 2 t. T. 2. (2007) [Encyclopedia of Literary Studies]. K. : VTS «Akademiiia». [in Ukrainian].
2. Patnem, F. (2004). Diagnostika i lechenie rasstrojstva mnozhestvennoj lichnosti [Diagnosis and treatment of multiple personality disorder]. M.: Kogito-Centr. [in Russian].
3. Protsiuk, S. (2007). Totem [Totem]. Ivano-Frankivsk: Tipovit. [in Ukrainian].
4. Shevchenko, Z. (2019). «Kontseptsiiia rozshchepлення svidomosti u psykhoanalizi ta naslidky yii zastosuvannia dlia sotsialnoho piznannia». [The Concept of the Split of Consciousness in Psychoanalysis and the Consequences of Its Application For Social Cognition]. Scientific Bulletin. The Philosophy Series. Vol. 52. P. 133–147.

DESTRUCTIVE PATOPROCESS OF THE HERO PSYCHOLOGY IN S. PROTSYUK'S NOVEL "TOTEM"

Chernysh Anna Yevheniivna

Candidate of Philological Sciences,

Senior Lecturer at the Department of Ukrainian Language and Literature,

Sumy State Pedagogical University after A. S. Makarenko

St. Romenska, 87, Symu, Ukraine

The article is devoted to analysis of a complex mechanism of the pathological psycho-nature of the protagonist, that is based on childhood trauma, dissociative disorders, fears, pessimism, anxiety and aggression in S. Protsyuk's novel "Totem". The pathomechanism of the destruction of Victor's consciousness is determined by heavy pessimistic thoughts, anxious worldview and unnecessary. The hero had serious disorders with psychological identification, disorders of the psyche and deviation of behavior, determined by neuroses, psychoses, mental exacerbations and crises. The divorce of his parents and the timelessness of his father formed in Victor's upbringing the frame of his further mental trauma, neuroticism, and psychological testing, leading to dissociative disorders of his psychology, which constituted the frame of the pathological psychological mechanism of the hero's destruction. It is substantiated that the dissociative disorders of the main character's psychology are subordinated to its totemdependence as a specific genetic and acquired capacity of the psyche for self-destruction and personality destruction at different levels, caused by immorality, apathy, fears and influence of psychotropic substances. The article proved that the main character's dependence on psychotropic drugs was disastrous, leading to manifestations of aggression, uncontrollability, neuroticism, pessimism, provoking a number of hallucinations, delusions, schizophrenic conditions.

Victor's childhood trauma caused the devastating mechanism of psychological formation. Feeling unnecessary resorted the hero to opposing and separating himself from society by withdrawing from social activity. Victor's worldview was determined by disorientation, apathy, freewheeling, depressiveness, bordered on renunciation and oblivion, which also severely distorted and injured his psychology. The consequence of the hero's trauma, his renunciation, his personality was the splitting of Victor's personality into several alter-ego: the indifferent son-despot, the hero-sociopath, the hero-psychopath. Each of the alter-ego of hero is distinguished by a set of specific patterns that govern the isolation and coexistence of different hypostases of the hero. It is established that the most destructive influence on the psyche of the hero was made by neurotic patterns, indicated by masochism, desire to cause pain, attraction to internal revenge. The lack of parental love, caress, and care led to the spiritual discontent and suffering that, as it was proved, Victor sought to overcome the substitution through pain and revenge of the mother and beloved girl.

Key words: *trauma, dissociation, fear, apathy, aggression.*